

DE LOCATIE VAN DE TEMPEL EN HET HEILIGE DER HEILIGEN

door

LEEN RITMEYER

Gepubliceerd in: Christenen voor Israël, juni 1996
Door Fredi WINKLER

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2007

JERUZALEM — De Nederlandse archeoloog Leen Ritmeyer, die 20 jaar in Jeruzalem als archeoloog werkzaam was en zich vooral met de Tempel bezighield, publiceerde onlangs de laatste, opzienbarende resultaten van zijn jarenlange onderzoek over de feitelijke plaats van de Tempel.

Vier jaar geleden schreef hij een artikel over het Tempelplein van Salomo, waarin hij bewees dat de Tempel van Salomo op een vierkant platform van 500 bij 500 el (1 el = 52,5 centimeter) stond. Dit staat in het boek van de *Middot* van de *Mishna*, dat ongeveer uit het jaar 200 na Christus stamt. Daar het huidige Tempelplein een ongelijk vierkant is en nergens een vierkant van 500 bij 500 el te maken is, nam niemand het boek serieus en men hield het voor verzonnen.

Ritmeyers onderzoekingen leidden hem naar archeologische aanknopingspunten, die de oorspronkelijke vierkante vorm aan het licht brachten. Daardoor is duidelijk geworden, dat het hele platform door steeds nieuwe gedeelten aan te bouwen veranderd is; alleen de oostelijke muur staat nog op de originele fundamente uit de tijd van koning Salomo.

Het was een uitdaging te bewijzen, dat *de Tempel en het Heilige der Heiligen* zich daar bevonden, waar nu de Rotskoepel staat. De taak was niet eenvoudig, omdat nergens archeologische opgravingen gedaan konden worden.

Criteria

Twee criteria maakten het Ritmeyer mogelijk, de standplaats van de Tempel daar vast te leggen, waar thans de Rotskoepelmoskee staat:

1.) Volgens de Joodse historicus Josephus uit de eerste eeuw na Christus stond de Tempel op het hoogste punt van de berg. Daar op het hoogste punt bevindt zich zoals bekend de Rotskoepel. Dientengevolge moet ook daar de Tempel gestaan hebben. En zeker niemand zal er aan twijfelen, dat de Tempel van Herodes daar stond, op de plaats waar zich ook de Tempel van Salomo bevond.

2.) Volgens de Mishna stond de Tempel niet in het midden van het vierkante platform maar iets verschoven. De grootste vrije ruimte was aan de zuidelijke zijde, de iets kleinere aan de oostelijke, de nog kleinere aan de noordelijke en de kleinste aan de westelijke zijde. Dat is nu precies van toepassing op het door Ritmeyer weer ontdekte vierkante platform.

Nu moest alleen nog bewezen worden, dat het Heilige der Heiligen precies op de rots (Arabisch: es Sachra) stond, die ongeveer 1,8 meter boven de vloer van de Rotskoepel uitsteekt.

In het boek *Middot* staat nu, dat de fundamente van de Tempel 6 el (3,15 meter) hoog waren, wat buitengewoon is. Wat vereiste zulke hoge fundamente? Zoals reeds vermeld, steekt de rots in de Rotskoepel ongeveer 1,8 meter boven de vloer uit. Deze gaat echter nog ongeveer 1 meter naar beneden onder de vloer. Pas dan bereikt men de voet van de rots. De buitenste muren van de tempel stonden ongeveer 25 el van de voet van de rots verwijderd; en daar het hele terrein gloeiend is, kunnen wij er nog wel ongeveer 30 centimeter bij rekenen. Dat is samen precies de 6 el, zoals het in het boek *Middot* staat. Zo kunnen wij ook begrijpen, waarom de Tempel zulke hoge fundamente nodig had, opdat de vloer van de Tempel dezelfde hoogte kreeg als het hoogste punt van de rots.

Rots

De omvang van het onderzoek werd steeds kleiner en concentreerde zich nu op de rots, waar het Heilige der Heiligen stond. Volgens Middot besloeg het Heilige der Heiligen 20 maal 20 el (10,5 bij 10,5 meter), terwijl daarentegen de rots ongeveer 14 bij 18 meter meet. Dit betekent, dat tenminste één muur op de rots moest staan. Het eerste aanknopingspunt in de verdere puzzel vond Ritmeyer op de oppervlakte van de rots, waar kunstmatige vlakke gedeeltes in de rots zichtbaar zijn, waarvan het doel hem van andere archeologische plaatsen bekend was, namelijk het leggen van rechthoekige blokken natuursteen voor een muur, opdat ze goed vast zouden liggen. Door dit nauwkeurig te bekijken, kon hij drie naast elkaar liggende vlakken vaststellen, die samen iets meer dan drie meter meten. Dit is precies de muurdikte van de Tempel volgens Middot. Deze ontdekking was overweldigend. Sporen van de zuidelijke muur van het Heilige der Heiligen waren ontdekt.

Zijn verdere onderzoek gold nu de westelijke muur van het Heilige der Heiligen. Opvallend was nu, dat de rots daar in een rechte hoek met de zuidelijke muur van het Heilige der Heiligen verloopt en parallel aan de westelijke en oostelijke steunmuur van het Tempelplatform. De rots werd hier daaraan passend uitgehouwen. De westelijke muur van het Heilige der Heiligen stond dus aan de voet van de rots, waarop de ark stond. Zo hebben wij al twee muren van het originele Heiligen der Heiligen.

De afstand tussen de zuidelijke muur en de noordelijke rand van de rots is nu verbazingwekkend: 10,5 meter of 20 el. Dit is precies de maat van het heiligdom zoals in Middot aangegeven. De noordelijke en westelijke muur stond dus precies op de daarvoor uitgehouwen kant aan de voet van de rots. Daarmee hebben wij reeds drie oorspronkelijke muren van het Heilige der Heiligen.

Aan de oostelijke zijde was geen muur. In de Tempel van Salomo was het Heilige der Heiligen gescheiden door een wand van olijfhout. In de Herodiaanse Tempel door een gordijn (het voorhangsel). Dat bevestigt ook het Nieuwe Testament, bijvoorbeeld in Mattheüs 27:51, maar ook in het Markus en het Lukas Evangelie. Daarom zijn er geen tekenen van een muur aan de oostelijke kant te vinden. Het schijnt dat hier een licht glooiend pas was, dat omhoog naar het Heilige der Heiligen leidde.

Openbaring

De verdere ontdekkingen lijken wel een openbaring te zijn. Daar men de rots vanwege zijn hoogte niet goed kan overzien, is het praktisch slechts aan de hand van foto's mogelijk, die vanuit de Rotskoepelmoskee genomen werden, om de oppervlakte van de rots te onderzoeken. Tijdens een vlucht naar Israël, zo beschrijft Ritmeyer, bekeek hij de foto van de rots, waarop hij reeds provisorisch de muren van het Heilige der Heiligen ingetekend had, tot het hem plotseling opviel, dat in het midden daarvan een iets donkerder schijnende rechthoek zichtbaar was. De eerste gedachte was meteen, dat hier beslist de ark gestaan moest hebben. Maar dit moest eerst nauwkeurig onderzocht worden, om niet een valse sensatiejager genoemd te worden, wat zo menigeen reeds overkwam, die beweerde de juiste plaats van de ark gevonden te hebben. Hij probeerde de theorie door andere verklaringen van zich af te schuiven. Maar toen hij de rechthoekige uitholling ging opmeten, bracht dit een verdere fantastische verassing: de maat van 80 bij 130 centimeter is omgerekend precies 1,5 bij 2,5 el. Dat komt precies overeen met de maat van de ark, zoals die in Exodus 25:10 beschreven staat. Dat de unieke uitholling de plaats van de ark markeerde, is onweerlegbaar.

De Bijbelse teksten bevatten sterke aanknopingspunten, dat een speciale plaats voor

de ark bereid was. In 1 Koningen 8:6 staat: "Vervolgens brachten de priesters de ark van het verbond des Heren naar haar plaats, de achterzaal van het huis, het Heilige der Heiligen, onder de vleugels van de cherubs." Het is slechts logisch, dat dit heilige object een vaste standplaats moest hebben. Het uithakken van een plat vlak uit de rots schijnt de meest voor de hand liggende oplossing te zijn.

Slechts één ding scheen aan de oriëntatie van de uitholling vreemd te zijn, namelijk, dat de korte voorkant van de ark naar voren wees. Maar een nader onderzoek laat zien, dat deze positie noodzakelijk was, omdat anders de priesters de lange draagbalken niet uit hun houder zouden kunnen trekken, omdat zij volgens de Talmoed 10 el lang waren en bij een lengte van het Heilige der Heiligen van 20 el de ruimte om te manoeuvreren te weinig was. Slechts met de voorzijde naar de ingang konden de draagbalken er uit getrokken worden.

Hoeksteen

In de Tweede Tempel was de ark niet meer aanwezig, maar er wordt over de hoeksteen (Even Ha Sjetijah) gesproken, waar de hogepriester op Yom Kippur binnen naar toe ging. Ritmeyer denkt nu, dat dát dus de plaats was, waarop de hogepriester het bloed sprenge, toen de ark er niet meer was. Velen zullen vragen, waarom Israëli-sche archeologen dit niet reeds lang ontdekt hebben, omdat zij toch bijna elke steen in het Heilige Land bestudeerd hebben, vooral in Jeruzalem. Zij hebben 'es lachra' (de rots) gemeden als de plaag van God, die vanwege de volkstelling over David kwam (2 Samuel 24). Dit klaarblijkelijk vanwege zijn politieke en religieuze explosiviteit. De bovendien daarmee verbonden schijnbaar onoplosbare problemen maakten de plaats tot *Terra Incognita*.

Ik geloof dat Ritmeyer uitstekend en gefundeerd werk gepresteerd heeft. Temeer daar hij oude bronnen als de Bijbel, de Talmoed en de Mishna en Josephus serieus neemt en er volledig rekening mee houdt.

Wat de reactie in Israël en in het Jodendom zal zijn, moet nog worden afgewacht. Tot nu toe waren er, voor zover ik weet, geen reacties. Voor ons is het verbazingwekkend om te zien, hoe eens de plaats, die de heiligste was, ten tijde van de Tempel tot op heden behouden bleef. Dit ondanks zijn bewogen geschiedenis van de verschillende verwoestingen, veroveringen en herbouw.

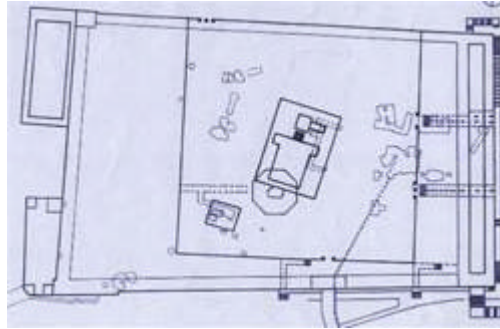
(Dit artikel werd, met toestemming, overgenomen uit het maandblad Nieuws uit Israël.)

Archeoloog reconstrueert plaats tempel
(weblog 114)

geschreven door Alfred Muller

VRIJDAG 09 FEBRUARI 2007

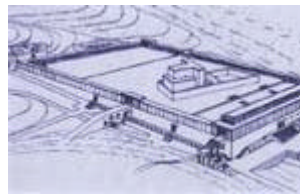

De achthoek is de plaats van de Rotskoepel. Schuin daarboven, op de plek van de rechthoek, zou de tempel zich bevonden hebben. De stippellijn binnen de rechthoek duidt op de waterput.

(Tekening: Leen Ritmeyer, met dank aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem.)

De Israëlische archeoloog Joseph Patrich van de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem zeg de plaats te hebben vastgesteld waar vroeger de **Tweede Tempel** stond.

Tot nu toe namen de meeste wetenschappers aan dat de tempel was gebouwd op de plek waar nu de Rotskoepel staat. Maar zeker konden ze er niet van zijn, omdat moslims niet wilden dat archeologen daar onderzoek verrichtten. Volgens de islamitische traditie maakte Mohammed vanaf de rots in de koepel de nachtelijke reis naar de hemel.

De Tempelberg met de tempel volgens de reconstructie van Patrich. (Tekening: Leen Ritmeyer, met dank aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem)

Professor Patrich baseert zijn conclusie op de locatie van een waterput, die in 1866 in kaart werd gebracht door de Britse wetenschapper Sir Charles Wilson van de Palestine Exploration Fund. De put is 4,5 meter breed en 54 meter lang. Patrich toonde aan dat deze waterput overeenstemt met gegevens over de dagelijkse reiniging en offers in de Misjna (Joodse overlevering).

Hij zag vervolgens kans vast te stellen waar het wasvat heeft gestaan. Het water werd met een rad uit de put geschept. De priesters gebruikten het water voor de rituele reiniging. Vervolgens liepen ze via een wal naar het altaar. Aan de hand van deze gegevens concludeerde hij waar de tempel gestaan moet hebben.

De reconstructie van de archeoloog laat zien dat de **Tweede Tempel** verder naar het zuidoosten lag dan eerst werd aangenomen. De reconstructie laat ook duidelijk zien dat de rots in de Rotskoepel zich buiten de tempel bevond. De professor legt er de nadruk op dat zijn onderzoek academisch is en dat er geen politieke gevolgtrekkingen aan mogen worden verbonden.

ONJUIST, ONWERKELIJK, ONAANVAARDBAAR

Door prof. dr. T. BLOKLAND

Jeruzalem is gebouwd als een stad die wel samengevoegd is (Psalm 122). Bij de vredesbesprekingen in en voor het Midden-Oosten, staat Jeruzalem steeds in het middelpunt van de belangstelling.

Jeruzalem, de hoofdstad van Israël, en de zetel van de Israëlische regering, omvat ook het zogeheten Oost-Jeruzalem. Daarbij is in het bijzonder te denken aan de Oude Stad, en die willen de zich noemende Palestijnen kennelijk als hoofdstad van een door hen gewenste Palestijnse staat naast Israël.

Hoe ligt het met Jeruzalem in dat opzicht? Jeruzalem is altijd een ongedeelde stad geweest. Een uitzondering daarop was alleen het tijdvak van 1948 tot 1967. Toen was Oost-Jeruzalem in handen van Jordanië. Na het uitroepen van de Joodse staat was het leger van koning Abdullah van Jordanië het Heilige Land binnengevallen, en dat leger had een flink stuk ervan, met inbegrip van Oost-Jeruzalem, in handen genomen en gehouden.

De Oude Stad Jeruzalem is verdeeld in vier wijken: de christelijke wijk, de moslimwijk, de Armeense wijk en de Joodse wijk. Dat alles viel in handen van Jordanië. Ook de Joodse wijk in de Oude Stad werd door Jordanië veroverd. Die Joodse wijk werd binnen enkele dagen daarna in puin gelegd; nagenoeg alle huizen, scholen en synagogen werden verwoest en met dynamiet opgeblazen.

Toen was Jeruzalem een verdeelde stad. De grens tussen het grote Israëlische Jeruzalem en het kleine Jordaanse Oost-Jeruzalem kon worden overschreden bij het huis van Mandelbaum. In één richting: van Jordanië naar Israël, maar niet andersom. Daarmee was voor de Joden ook de toegang tot de Klaagmuur onbereikbaar geworden.

In 1967 werden de Jordaniërs teruggedreven achter de Jordaan. Jeruzalem was weer één, ongedeelde stad. Vrijwel direct werd een aanvang gemaakt: met de herbouw van de Joodse wijk in de Oude Stad. Inmiddels is die herbouw vrijwel voltooid. Het is wonder schoon; de bouw is modern, en toe oosters; de bouw is niet monotoon maar alles is gevarieerd; er zijn pleinen; hier en daar zijn bomen en planten.

Zo is de stand nu. De Oude Stad, met vier wijken, waaronder de herbouwde Joodse wijk, en daarbuiten, ten noorden van die Oude Stad, nog een kleine min of meer Arabische wijk, en overigens rondom; ten zuiden, ten westen en ten noorden vele kilometers Joodse – meestal zeer moderne – wijken.

Aan de oostzijde van Jeruzalem ligt het Kedrondal; oostelijk van de Oude Stad ligt de Olijfberg, iets meer naar het noorden ligt de Scopusberg met het zeer grote universiteitscomplex van de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem.

De pretenties van Palestijnen op Oost-Jeruzalem zijn historisch onjuist, en overigens onwerkkelijk en onaanvaardbaar.

Historisch onjuist: Jeruzalem is altijd een ongedeelde stad geweest, afgezien van de Jordaanse bezetting van de Oude Stad van 1948 tot 1967.

Onwerkkelijk: Omdat de christenen, Armeniërs en Joden - drie van de vier (!) wijken van de Oude Stad – niet gerekend zullen kunnen worden tot de supporters van de pretenties van Palestijnen op Oost-Jeruzalem. Onwerkkelijk ook, omdat een 19-jarige bezetting door Jordanië (van 1948 tot 1967) geen rechtvaardiging vormt voor welke

afsplitsing heden ook.

Onaanvaardbaar: Voor de Joden omdat Jeruzalem hun hoofdstad is, en ook omdat hun heiligste plaats – de Tempelberg, en thans de Klaagmuur daar ligt. Voor christenen en Armeniërs die tezamen met de Joden meer dan de helft van de Oude Stad bewonen en bezitten en er ook vele heiligdommen hebben liggen. Dat alles is nu onder Israëlische jurisdictie, en onder die Israëlische jurisdictie is het bezoeken van die heiligdommen volledig en blijvend gewaarborgd. En er zijn voor christenen nogal wat zodanige belangrijke plaatsen: de Olijfberg met Gethsémané en Dominus Flevit, de Via Dolorosa beginnend in het klooster van de Zusters van Sion (het Lithostrotos) en eindigend in de Heilige Grafkerk, Bethesda, de Duitstalige Verlosserskerk, en (weer buiten de Oude Stad) de Graftuin, om de voornaamste te noemen. Onaanvaardbaar ook, omdat Israël – zeker hier – ook veilige grenzen wil hebben.

In 1948 werd Oost-Jeruzalem bezet door Jordanië. Inmiddels al bijna 30 jaar lang is het herenigd met, zoals het altijd was, het Jeruzalem er omheen. En de Joodse wijk in de Oude Stad is prachtig herbouwd na de puinhopen die de Jordaniërs er letterlijk van gemaakt hebben. Het is er minstens zo mooi, met inbegrip van de Klaagmuur, als het Jeruzalem buiten de muren van de Oude Stad.

In 1948 was ook dat Jeruzalem er omheen nauwelijks bereikbaar: Arabieren belaagden alle konvooien die naar Jeruzalem reden, en sneden de stad welhaast af. In die tijd was het eten en drinken er zo schaars dat de rantsoenen voor de burgerbevolking ongeveer lagen op niveau van de gevangenen in de Duitse concentratiekampen. Totdat de Joden via een nieuwe weg doorbraken met tanks. Op de eerste binnenrijdende tank hing een spandoek met een gedeelte van een tekst uit Psalm 137: *Indien ik U vergete, o Jeruzalem. Jeruzalem, stad van de vrede. Voor Israëli's hun hoofdstad. Een ongedeelde hoofdstad, waarbij de jurisdictie en de veiligheid voor de heiligdommen voor de onderscheiden religies stevig in hun handen ligt en gewaarborgd is. Jeruzalem. Mogen wie u liefhebben, vrede genieten. Vrede zij over Israël.*